

יסודות ראש השנה

שיעור שישי

קביעת החודשים בזמן הזה

מקורות

א. שו"ת ר"י מיגאש סי' קמו

ב. ספר המצוות לרמב"ם מ"ע קנג; השגות הרמב"ן, שם

ג. רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ה ה"א-ג וה"ג

ד. יסוד עולם מאמר ד פרק ו

ה. שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רנד]

שו"ת ר"י מיגאש סי' קמו

ולאיזה סיבה בטלה היום עדות החדש וכבר מצאנו במקומות רבים מהמשנה והתלמוד שעדות החדש היתה אחר החורבן מהם הי' מה שאמרו משחרב בהמ"ק התקין ריב"ז שיהיו מקבלין עדות החדש כל היום ואמרו בתלמוד רב אדא ורב שלמאן תרווייהו מבי כלוחית קאמרי מתקנת ריב"ז ביצה אסורה כו' כל אלו ראיות שאחר בית שני היתה קבלת עדות החדש לפי שריב"ז היה בזמן בית שני ומה הוא הדבר שבטלה אחר זה. ואם הסיבה משום דידעינן בקביעה דירחא מאיזה טעם לא נקדש על הראיה. ואם נאמר שהקדוש על הראיה הוא דוקא בפני הבית נאמר שהמאמרים הנז' שהם מורים על עדות החדש היו בלא קידוש. יורינו רבינו.

תשובה... ומה שחוייב בזמן הזה שאין מצטרפים לעשות קדוש על הראיה הוא משום דידעינן בקביעה דירחא לא הוצרכו לקדשו בב"ד הגדול שכבר קדשוהו שמים.

יסוד עולם מאמר ד פרק ו

וכפי זה שביירונו היה דין קיבוע ראשי חדשים והמועדים ועיבור השנים נוהג בזמן הראשון על פי בית דין, עד שבטלה הסמיכה, וראו החכמים הזקנים שעמדו באחרונה כי ים הגלות הולך וסוער והצרות באות ומתחדשות בכל יום... אז עמדו להם חכמי ישראל כולם וראשי האבות והזקנים שהיו בדור האחרון ההוא, והסכימו על עצה נכונה, ומן השמים נסתייעו עליה, ויסדו לנו החשבון הנכון הזה המסור בידינו עתה מהם... שכך היתה קבלה ומסורת בידם, כשיגרמו העוונות שלא יישאר בית דין סמוך ויבטל דין הקביעות על פי הראייה, יתחילו מפני כן לנהוג ולעשות על פי החשבון המתוקן האמור... ונתפשטה זה בכל ישראל, וקיבלו כאילו מהר סיני, ואין לסור ממנה עד יבוא מורה צדק.

שו"ת הרשב"א חלק ד סי' רנד

שאלת: זה החשבון שאנו קובעים עליו את המועדי, אחר שהעיקר בידינו, כזה ראה וקדש. וכתב: אשר תקראו אותם. איך נשען על זה החשבון, מבלתי ראיית לבנה, ובקריאת כל אדם. ואם ראיתי להרמב"ם ז"ל בקידוש החדש: שאנו סומכין עליו בזמן שאין סנהדרין, הלכה למשה מסיני. מנין הוציא את זה. שמה שאמר ר"ג: כך מקובלני

מבית אבי אבא, ואין חידושה של לבנה כו', אף על פי שהוא אמת, כי נלאו האצטוגנינים, ולא מצאו חשבון יותר מדוקדק, איני חושב שזאת הקבלה, נקראת הלכה למשה מסיני.

תשובה: אני חושב, כי ענין החשבון וקידוש החדש, הלכה למשה מסיני, כדברי הרב ז"ל. דכל שיש מקום הועד, חייבים הם לקדש על פי הראיה, עם עדות החשבון. הא לאו הכי, מערימין, ולא נקדש עד שנכוין הראיה עם החשבון, או נערים להקדים הראיה, אף על פי שלא ראו, כדי לקדש בזמן המכוון לחשבון. וכדאמרי' בפ"ק דר"ה: אמר ר"י בן לוי: מאיימין על העדים, על החדש שנראה בזמנו לעברו. ואין מאיימין על העדים על החדש, שלא נראה בזמנו לקדשו. איני, והא שלח ר"י נשיאה, לרבי אמי: הווי יודעין, שכל ימי ר' יוחנן היה מלמדנו: מאיימין על העדים, החדש שלא נראה בזמנו לקדשו. שאע"פ שלא ראו, אמרו: ראינו. ורב דימי מנהרדעא, מתני איפכא כו'. וגרסינן בפ' אם אינן מכירין: רבי חייא חזייה לסיהרא דעשרים ותשעה. שקל קלא, שדא ביה. אמר: לאורתא קא בעינן לקדושך, ואת קיימת הכא. זיל איכסי'. אלמא: העיקר, הוא החשבון. אלא שבזמן שהיה בית דין בבית הועד, מצוה לקדש ע"פ הראיה. ומ"מ, בכענין שאמרנו. ועוד, דאמר שמואל: יכילנא לתקוני לכולי גולא. אלמא: בלא עדות ראייה, היה יכול לדקדק בחשבון המולדות, ולתקן לגולה לקדש. והרי בבבל, היו מונין וקובעין ומקדשין מולדות ע"פ החשבון. ולפעמים, יעשו בהפך מה שהיו עושין בארץ, במקום הועד. כמעשה דר' אמי בר נגרי, ורבי חייא, דאיכלעי לבבל, בעשרה בתשרי, כדאיתא התם ר"ה. אלמא: מקדשין וקובעין מועדות, שלא על פי הראיה. וכדאמרינן גבי שני אדרים, אי אמרת לעולם חסר, אמאי מחללינן שבתא? ופריקו: משום דמצוה לקדש על פי הראיה, ואפי' משום מתייא תקינו. ואי לאו הלכה למשה מסיני, שכל זה נכנס במה שאמרה תורה: אשר תקראו אתם במועד; היאך יכולין לעשות כן? לפיכך, סדרו לנו את הסדר הזה. וכדשמואל דאמר: יכילנא לתקוני לכולה גולה. וקבלה היא בידינו, שהסדר הזה תקנו הלל בנו של רבינו הקדוש. אבל לא ידעתי שום מקום לדבר זה.

בשיעור שעבר התחלנו לעסוק ביסודות קידוש החדש, והבאנו את דברי חז"ל המלמדים כי קידוש החדש נעשה על ידי ראיית עדים את הלבנה:

'החדש הזה לכם' וגו' – רבי ישמעאל אמר: משה הראה את החדש לישראל ואמר להם, כזה יהיו רואין וקובעין את החדש לדורות. [מכילתא מסכתא דפסחא פרשה א]

דברים אלו מעלים תמיהה: כיצד החודשים נקבעים בזמן הזה ללא ראיית העדים וללא קידוש בית דין?

בשיעור הקודם הובאה שיטת רס"ג [תשובות הגאונים ליק סי' א] ורבנו חננאל [ברבנו בחיי שמות יב, ב], החולקת על ההנחה דלעיל, ועל פיה קביעת החודשים נעשית על פי החשבון ואילו הראייה היא תקנת חכמים מאוחרת. על פי שיטתם, תמיהה זו אינה קיימת: בכל הזמנים קביעת החודשים נעשית על פי החשבון האסטרונומי בלבד. אמנם, כפי שהתבאר בשיעור הקודם, רוב הראשונים חולקים על שיטה זו בתוקף, ולשיטתם התמיהה עומדת בעינה.

הר"י מיגאש נשאל מדוע בזמן הזה לא מקדשים את החדש על פי הראייה:

ולאיזה סיבה בטלה היום עדות החדש... ואם הסיבה משום דידיעין בקביעא דירחא, מאיזה טעם לא נקדש על הראיה. [שו"ת ר"י מיגאש סי' קמו]

הר"י מיגאש משיב:

ומה שחויב בזמן הזה שאין מצטרפים לעשות קידוש על הראיה, הוא משום דידיעין בקביעא דירחא לא הוצרכו לקדשו בבית דין הגדול, שכבר קידשוהו שמים. [שם]

לשיטתו, עיקר קביעת החודשים נעשית על פי החשבון האסטרונומי, וקידוש בית הדין על פי הראיה אינו אלא דרך נוספת לקביעת החודשים – כאשר "לא ידעינן בקביעת דירחא"¹. בשל כך, בזמן הזה, "דידעינן בקביעת דירחא", אנו קובעים את החודשים על פי החשבון האסטרונומי.²

מדברי הרמב"ם עולה שיטה מתונה יותר:

ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא, שבזמן שיש סנהדרין קובעין על הראייה ובזמן שאין שם סנהדרין קובעין על חשבון זה שאנו מחשבין בו היום ואין נזקקין לראייה.

[הל' קידוש החודש פ"ה ה"ב]

בדומה לר"י מיגאש, גם הרמב"ם סובר שישנן שתי דרכים לקביעת החודשים: ראייה וחשבון. אולם, בניגוד לר"י מיגאש הרואה בחשבון את הדרך המועדפת, הרמב"ם רואה דווקא בראייה את הדרך המועדפת, ולשיטתו החשבון אינו נוהג אלא בזמן שלא ניתן לקדש בו על פי הראייה.³ בהתאם לכך, הרמב"ם נזקק לקבוע שזו 'הלכה למשה מסיני' – כאשר אין אפשרות לקדש על פי הראייה, קביעת החודשים נעשית על פי החשבון.

על פי דברי הרמב"ם האלו, ניתן היה להבין כי קביעת בית הדין נצרכת רק כאשר מקדשים על פי הראייה, אך כאשר לא מקדשים על פי הראייה – החודשים נקבעים מאליהם על פי החשבון.

הבנה זו עולה מדברי תלמיד הרא"ש, רבי יצחק הישראלי, בספרו 'יסוד עולם':

וכפי זה שבייררנו היה דין קיבוע ראשי חדשים והמועדים ועיבור השנים נוהג בזמן הראשון על פי בית דין, עד שבטלה הסמיכה, וראו החכמים הזקנים שעמדו באחרונה כי ים הגלות הולך וסוער והצרות באות ומתחדשות בכל יום... אז עמדו להם חכמי ישראל כולם וראשי האבות והזקנים שהיו בדור האחרון ההוא, והסכימו על עצה נכונה, ומן השמים נסתייעו עליה, ויסדו לנו החשבון הנכון הזה המסור בידינו עתה מהם... **שכך היתה קבלה ומסורת בידם, כשיגרמו העוונות שלא יישאר בית דין סמוך ויבטל דין הקביעות על פי הראייה, יתחילו מפני כן לנהוג ולעשות על פי החשבון המתקון האמור... ונתפשטה זה בכל ישראל, וקיבלו כאילו מהר סיני, ואין לסור ממנה עד יבוא מורה צדק.** [יסוד עולם מאמר ד פרק ו]

אמנם, הרמב"ם כותב בהמשך דבריו:

זה שאנו מחשבין בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו ואומרין שראש חדש יום פלוני ויום טוב ביום פלוני, לא בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו אנו סומכין, שאין מעברין שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ, ואין אנו סומכין אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם, וזה שאנו מחשבין לגלות הדבר בלבד הוא, כיון שאנו יודעין שעל חשבון זה הן סומכין אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל איזה יום הוא. **ובקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שיהיה ראש חדש או יום טוב, לא מפני חשבון שאנו מחשבין.** [הל' קידוש החודש שם, ה"ג]

¹ כעין זה עולה מדברי הרלב"ג [שמות יב, ב]: "וראוי שתדע כי לא יתכן שיהיה התחלת החודש מעת החידוש האמיתי ללבנה, והוא מעת דיבוקה עם השמש; שאם היה הדבר כן היה מחודש לחודש ימים ושעות ורגעים... ועוד, כי התורה תצווה להקריב קרבן בראש חודש, ואילו היה ראש החודש בעת הדיבוק האמיתי לירח עם השמש, היה לפעמים ראש החודש בלילה... ועוד, שהתורה למה שהיא מצווה בכל הזמנים שהיו אחר נתינתה לנו; והיה בלתי אפשר שיהיה שם בכל הזמנים מי שידע עת התדבקות השמש עם הירח לפי האמת... הנה ראוי שיהיה קביעות החודש בלתי תלוי בעת זה הדיבוק האמיתי. ולזה הוא מחוייב שיהיה תלוי בחידוש הלבנה שהוא לפי הראות, כי זה אפשר שיושג תמיד בחוש".

² הרשב"א בתשובתו [ח"ד סי' רנד] נוקט גם הוא – כפי שהתבאר בשיעור הקודם – שהעיקר הוא החשבון, אך לשיטתו קיימת מצוה לקדש על פי הראייה, ורק אם אין אפשרות לקדש על פי הראייה – קובעים את החודשים על פי החשבון לבדו.

³ בשיעור הקודם עסקנו בהרחבה בשיטת הרמב"ם, והבאנו את דבריו בפרק ל"ח [ה"ה-יב] כי הקביעה על פי החשבון נעשית בכל מצב בו לא ניתן לקדש על פי הראייה, גם כאשר יש סנהדרין.

הרמב"ם כותב שגם בזמן הזה קביעת החודשים נעשית על ידי בני ארץ ישראל, וחשבונם של בני חוץ לארץ אינה אלא "לגילוי מילתא" בעלמא. עולה מכך, כי גם כאשר החודשים נקבעים על פי החשבון, חלות הקביעה תלויה בקביעת המועדות על ידי בני ארץ ישראל⁴.

וכן כותב הרמב"ם ביתר הרחבה בספר המצוות:

ובכאן שורש גדול מאד משרשי האמונה, לא ידעהו ולא יתבונן במקומו אלא מי שדעתו עמוקה. וזה, שהיותנו היום בחוצה לארץ מונים במלאכת העיבור שבידינו ואומרים שזה היום ראש חדש וזה היום יום טוב, לא מפני חשבוננו נקבעהו יום טוב בשום פנים, אלא מפני שבית דין הגדול שבארץ ישראל כבר קבעוהו זה היום ראש חודש או יום טוב. ומפני אמרם שזה היום ראש חדש או יום טוב יהיה ראש חדש או יום טוב, בין שהיתה פעולתם זאת בחשבון או בראיה. כמו שבא בפירושו: 'אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם – אין לי מועדות אלא אלו', כלומר שיאמרו הם שהם מועדות אפילו שוגגין אפילו אנוסין אפילו מוטעין כמו שבאתנו הקבלה. ואנחנו אמנם נחשב היום כדי שנדע היום שקבעו הם, ר"ל בני ארץ ישראל, בו ראש חודש, כי במלאכה הזאת בעצמה מונין וקובעין היום, לא בראיה. ועל קביעתם נסמוך לא על חשבוננו, אבל חשבוננו הוא לגלויי מילתא. והבין זה מאד.

[ספר המצוות לרמב"ם מ"ע קנג]

על פי דבריו אלו מוסיף הרמב"ם:

ואני אוסיף לך באור. אילו איפשר דרך משל שבני ארץ ישראל יעדרו מארץ ישראל, חלילה לאל מעשות זאת כי הוא הבטיח שלא ימחה אותות האומה מכל וכל, ולא יהיה שם בית דין ולא יהיה בחוצה לארץ בית דין שנסמך בארץ, הנה חשבוננו זה לא יועילנו אז כלום בשום פנים. לפי שאין לנו רשות שנחשב בחוצה לארץ ונעבר שנים ונקבע חדשים אלא בתנאים הנזכרים כמו שבארנו. 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים'. [שם]

לדבריו, קיום התורה בזמן הזה תלוי בהימצאות בני ארץ ישראל בארץ ישראל, שכן בלעדיהם אין משמעות לחשבון והחודשים אינם נקבעים.

הרמב"ן תמה על דברי הרמב"ם:

אמר הכותב, ידעתי כי שכלי איננו שלם ובריא בתלמוד, ועם כל זה אינני חושד אותו להיות חולה או בלתי שלם בדבר הזה. שמן הידוע כי קדוש החדש ועבור שנה צריכין מומחין... ודבר גלוי הוא שהיום מכמה שנים בטלו סמוכין מארץ ישראל ואין דנים שם אפילו דיני קנסות, כל שכן שיקדשו על פי הראייה או על פי החשבון. [השגות הרמב"ן לספר המצוות, שם]

הרמב"ן טוען, כי קביעת החודשים אינה יכולה להיות תלויה בהימצאות בארץ ישראל, הואיל וקידוש החודש צריך להיעשות על ידי דיינים מומחים, וכיום בטלה הסמיכה ובני ארץ ישראל אינם דיינים מומחים.

הרמב"ן מוסיף לתמוה על דברי הרמב"ם:

והתימה מן הרב, כי הוא אומר שהמצוה הזאת לא יעשה אותה לעולם אלא בית דין הגדול ובארץ ישראל בלבד, ולפיכך בטלה הראיה אצלנו היום להעדר הבית דין הגדול... ובין בראייה בין בחשבון, בזמן הרע הזה שאין בארץ ישראל סנהדרין ולא בית דין סמוכין כלל, ואין בחו"ל בית דין שנסמך בארץ, לא יועיל חשבוננו שום תועלת בשום פנים כפי דברי הרב, שכבר נעדר מארץ ישראל בית דין, ואין שם כלל בית דין לקדש החודש ולעבר השנה, וכן מחוצה לארץ נעדר לגמרי בית דין שנסמך בארץ. [שם]

⁴ עי' אגרות הגר"ד הלוי [הל' קידוש החודש פ"ה אות ב] העומד על כך.

הרמב"ן תמה, כי הרמב"ם [שם] כותב כי קידוש החודש נעשה רק על ידי בית הדין הגדול, ולכן, הואיל וכיום בטלה הסנהדרין, אנו נזקקים לקבוע את המועדות על פי החשבון. ואם כן, כיצד ניתן לתלות את קביעת המועדות בהימצאות בני ארץ ישראל בארץ ישראל, ללא קיום הסנהדרין, על אף שאין בכוחם לקדש את החודש?⁵!

הגר"ד סולוביצ'ק מבאר את שיטת הרמב"ם על פי ההנחה שקידוש החודש ביסודו אינו מסור לבית דין אלא לעם ישראל:

דקידוש החודש ועיבור השנה לא נמסרו לכתחילה לסנהדרין גדולה, כי אם לכנסת ישראל כולה, דהיא היא קובעת את המועדים על ידי קידוש חודשים ועיבור שנים.

[אגרות הגר"ד הלוי הל' קידוש החודש פ"ה ה"א-ב]

לאור הנחה זו כותב הגר"ד:

ואשר על כן נראה דזהו פירושה של דברי הרמב"ם דעכשיו אין אנו סומכים אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם וכו', וקביעות בני ארץ ישראל אותו הוא שיהיה ראש חודש או יום טוב לא מפני חשבון שאנו מחשבים. והרמב"ן צווח ככרוכיא, היכן הוא בית דין הקובע בזמן הזה, דהא נתבאר דקביעות זו על פי החשבון אינה זקוקה למעשה קידוש על ידי בית דין, כי אם לשמירת וניהוג המועדים, דקיום המועדות קובע את החודשים ומעבר את השנים כפי חשבוננו, וקביעות זו חלה ומתקיימת על ידי כל ישראל. וזהו שכתב הרמב"ם, כי בני ארץ ישראל המה הקובעים, לא בני חו"ל. ותוכן דבריו הוא, דבני ארץ ישראל על ידי ניהוג המועדות על פי החשבון מקדשים את הזמנים וגורמים למועדות שיקבעו. ברם אין לנו קביעות אחרת אלא זו של שמירת המועדים בלבד, ושיטת הרמב"ם היא, דגם בנוגע לקביעות ממילא של מועדים על ידי ניהוגם וקיומם, דין של ארץ ישראל נאמר, דבני ארץ ישראל המה הקובעים, המקדשים והמעברים, וארץ ישראל לא נאמרה במסוים במעשה קידוש ועיבור המתקיים על ידי בית דין, אלא בקביעת מועדים בכלל. [שם]

לפי דבריו, קביעות החודשים נעשית על ידי עם ישראל; "ישראל דקדישנהו לזמנים". כאשר הסנהדרין הגדולה קיימת, היא מייצגת את עם ישראל, והיא מקדשת את החודשים על פי הראייה. לעומת זאת, כאשר הסנהדרין הגדולה אינה קיימת, קביעות החודשים נעשית על ידי ישראל עצמם; בני ארץ ישראל הנמצאים בארץ ישראל, הם, "על ידי ניהוג המועדות על פי החשבון", הקובעים את החודשים והמועדים. ולכן, "אילו אפשר דרך משל שבני ארץ ישראל יעדרו מארץ ישראל" – "חלילה לא-ל מעשות זאת" – בטלים כל החודשים והמועדים.⁶

כאמור, הרמב"ן חולק על שיטת הרמב"ם, והוא מבאר באופן אחר כיצד החודשים נקבעים ללא בית דין בזמן הזה:

אבל מרפא הקושי הגדול הזה הוא, שרבי הלל הנשיא בנו שלרבי יהודה הנשיא שתיקן חשבון העבור הוא קדש חודשים ועבר שנים הראויין להתעבר לפי מניינו עד שיבוא אליהו ז"ל ונחזור לקידושנו על פי הראייה בבית הדין בבית הגדול והקדוש, אמן במהרה בימינו יהיה. שהוא זכור לטוב ראה שיתבטלו המועדות מפני הפסד הסמיכה, כמו שנתבטלו דיני קנסות וכל דבר שצריך מומחין, ועמד ותיקן החשבון וקידש ועבר בו חודשים ושנים עד שיבנה בית המקדש. [השגות הרמב"ן לספר המצוות, שם]

⁵ עי' שו"ת נפש חיה [סי' א] המיישב את תמימת הרמב"ן על פי שיטת הרמב"ם [הל' סנהדרין פ"ד ה"א], שחכמי ארץ ישראל יכולים לחדש את הסמיכה, וכן כותב מהר"י בירב [מובא בשו"ת מהרלב"ח קונטרס הסמיכה ב]. [על פי זה טוען הנפש חיה, כי בזמן הזה צריכים בני ארץ ישראל לקדש את החודשים בבית דין, ועי' אבני נזר [אר"ח סי' שי אות ה-ו] החולק על כך].

⁶ עי' 'שיעורים לזכר אבא מרי' [הזכרת ר"ח וחוה"מ' אות ו; 'קריאת התורה במועדים' אות ב] להרחבה ביסוד זה.

הרמב"ן מסביר שכל החדשים התקדשו בידי הלל השני, מתקן הלוח שבידינו, מזמנו ועד שתתחדש הסנהדרין.

מדברי הרמב"ן עולים שני חידושים:

- א. קידוש החודש על ידי בית הדין יכול להיעשות גם ללא ראיית העדים.
- ב. קידוש החודש יכול להיעשות גם שלא בראש החודש, ובית הדין יכול לקדש את החודשים שמזמנו ולהבא עד חידוש הסנהדרין.⁷

הרמב"ן מוסיף וכותב:

ואני סבור שאין קדוש החודש מעכב בחודשים, ולא הצריכו חכמים לומר מקודש מקודש, אלא שהוא מצוה לפרסומי מילתא בעלמא, אבל מכיון שהסכימה דעת בית דין שיהיה החדש הזה מלא או חסר, קורא אני בו 'אשר תקראו אותם'... וכן אמרו שמצוה לקדש על פי הראייה, ואינו מעכב. [שם]

לדבריו, קביעת החודשים תלויה בקביעת בית הדין, ואילו ראיית העדים ומעשה הקידוש (=אמירת 'מקודש מקודש') הם דינים לכתחילה בלבד. בדברים אלו יש קרבה מסוימת לשיטת רס"ג ורבנו חננאל דלעיל, על פיה הראייה אינה הגורם העיקרי בקביעת החודשים. עם זאת, קיים הבדל יסודי ביניהם: לפי רבנו חננאל קביעות החודשים תלויה בחשבון האסטרונומי, ואילו לפי הרמב"ן קביעות החודשים תלויה בבית הדין – "אשר תקראו אותם".

לסיכום: קביעת החודשים בזמן הזה מעוררת שתי שאלות:

- א. כיצד החודשים נקבעים ללא ראיית העדים?
  - ב. כיצד החודשים נקבעים ללא בית דין?
- לראשונים שיטות שונות בהבנת העניין:
- א. לפי רס"ג ורבנו חננאל: גם בזמן הסנהדרין קביעת החודשים נעשית על פי החשבון, ולכן קושיא מעיקרא ליתא.
  - ב. לפי בעל ספר 'יסוד עולם': בזמן הסנהדרין קביעת החודשים נעשית על פי הראייה, אך קיימת הלכה שכאשר אין סנהדרין קביעת החודשים נעשית על פי החשבון.
  - ג. לפי הרמב"ם: קיימות שתי דרכים לקביעת החודשים: על פי הראייה ועל פי החשבון. בשתי דרכים אלו יש צורך לקביעת החודשים על ידי ישראל: כאשר יש סנהדרין – הם מייצגים את עם ישראל בקביעת החודשים, ובזמן הזה – קביעת החודשים נעשית על ידי עם ישראל עצמו, באמצעות "ניהוגי המועדות על פי החשבון".
  - ד. לפי הרמב"ן: קביעת החודשים נעשית על ידי בית הדין. כאשר יש דיינים מומחים – הם הקובעים את החודש בכל חודש וחודש במועדו, ובזמן הזה – בית הדין שתיקן את הלוח קבע את כל החודשים עד שתתחדש הסנהדרין.

להערות ולתגובות: רם יונתן ליפשיץ

ramyonatans@gmail.com

⁷ הרמב"ן מבאר כיצד דברים אלו מסתדרים עם פסק הגמרא [יב]: "תנו רבנן, אין מעברין את השנה לפני ראש השנה, ואם עיברה אינה מעוברת".